

הדאגה הראשונה: מקום ללימוד

יעקב אבינו ע"ה לא ירד בשמחה וברצון למצרים (וכמו שפירש רש"י לעיל מו, ג). ואף שנכסף בכל מאודו לראות את יוסף בנו אהובו שחיבבו יותר מכל אחיו, ויחל לראותו זה עשרים ושתים שנה, לא שש לרדת לארץ מצרים השרויה בתוך מ"ט שערי טומאה, עד שציוהו הקדוש ברוך הוא לירד מצרימה. וכפי שהגדיר זאת בעל ההגדה של פסח: "וירד מצרימה. אנוס על פי הדיבור", דהיינו שירד למצרים מאונס ולא מרצון.

אך גם כשבא לירד למצרים, דאג קודם כל לרוחניות, ושלח את יהודה לפניו לפתוח בית מדרש. רצה יעקב שכאשר הוא ומשפחתו יגיעו למצרים, תיכף ומיד יהיה מוכן להם מקום ללמוד בלי שהיות, שההתחלה תהיה קודש לה, וטוב ראשית דבר מאחריתו.

אך יש להבין מדוע צריך היה יהודה ללכת במיוחד ולפתוח ישיבה בארץ גושן, וכי חסר מקומות בבית המלכות שבהם אפשר לשבת וללמוד ברוגע וללא הפרעה, מדוע היה צריך להרחיק לארץ גושן, מקום הרחוק מן הישוב ומהמונה של עיר?

אלא, אמנם מקום היה בשפע בארמונו המורחב של יוסף, אך כדי ללמוד תורה בקדושה ובטהרה, יש להתרחק מההמון, ולא ללמוד במקומות שיכולים להפריע לריכוז של הלומדים, כמו בית המלוכה, ולכן איוה למושב לו בארץ גושן, הרחק משאון העיר וטומאת מצרים.

בהקשר לכך מסופר כי לאחר חורבנה של ישיבת "פורת יוסף" בעיר העתיקה, היה צורך למצוא בנין שישימש את הישיבה. הציעו הגבאים פתרונות שונים, בין השאר: בניית שתי קומות מעל לבנין השוכן בקרבת רחוב יפו, הנקרא "בית היתומים הספרדי".

אולם ראש הישיבה הגאון **רבי עזרא עטייה** זצ"ל לא רצה שהישיבה תתמקם במרכז העיר, סביבה שהיא בלתי רצויה לתלמידי הישיבה. הלכו הגבאים לדבר עם גבאי בית היתומים, וכל זמן הדיונים ישב רבי עזרא עטייה בבית הכנסת הקטן שבמקום, ואמר פרקי תהלים בבכי ובתחנונים. הדיונים הסתיימו, אך לכלל הסכם לא הצליחו להגיע, והישיבה לא עברה למקום זה... רק לאחר זמן נמצא מגרש שהתאים לדרישותיו של ראש הישיבה, ברחוב גאולה, וישיבת פורת יוסף נבנתה לתפארת...

שיא תורני

♦ התפלין הקטנות ביותר בעולם ♦

במכון "גנזך קידוש השם" שמורים זוג תפלין הקטנות יותר ממטבע של שקל ובכל זאת נחשבות כשרות למהדרין. התפלין כל כך קטנות שרוחבן אינו עולה על 10 מ"מ. הן נמצאו קשורות על יהודי שנרצח בידי הנאצים, ומפתיע לגלות שלמרות מה שעברו לאורך השנים - הן נמצאו כשרות למהדרין ויכולות להיות בשימוש עד היום.

עצה טובה

אם הלשון של רש"י קשה, אפשר להסתייע בעיון בחמשה מפרשים שכאשר הם מפרשים את לשון הגמרא הם משתמשים בלשונו של רש"י, ואלה הם: "אור זרוע" (ספרו של ר' יצחק מוינה), הר"ן, רש"י על הרי"ף, רבנו עובדיה מברטנורא, והראב"ן. (הגאון רבי ינון חורי זצ"ל, שמש ינון עמ' 594).

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"על ידי שיראה שתמיד השי"ת לנגדו ומסתכל במעשיו, יזהר לעשות המצוות ומעשים טובים ויתרחק מן העבירות, כי איך יתכן לאדם לגנוב או לעשות דבר נגד חוקי הדמינה והוא עומד לפני המלך...". ("מגיד חדשות" ח"י עמ' ש"נ).

ויביאו את מקניהם וגו' ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן וגו' (מ"ז י"ז) - הקדים סוסים לשאר הבהמות, משום שהם היו המרובים שהרי הסוסים היו באים ממצרים כמ"ש בשלמה (מלכים א' פ"י) "ותעל ותצא המרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשה ומאה" וכדאי בסנהדרין דף כ"א ע"ב ע"ש. (הרה"ג ר' רחביה חזק שליט"א).

נקודת חן • עובדיה חן

לשיטתיה

הסוף, והוא בשו"ת בית נאמן ח"ב (חיו"ד סי' י"ח) שתמה על המתיר לעלות להר הבית בהסתמך על הראב"ד, בשעה שלראב"ד נסתלקה משם השכינה בזמן החורבן ומה תועלת.

הדברים נוגעים גם למה שרגיל מרן לומר שחשוב לדעת את כל הדעות ואפילו דעות יחידאות, כי לפעמים נעשה בזה שימוש (ראה דוגמאות לזה בכתר מלוכה גליון 25 עמ' 40). וגם כאן רואים שבמקרים מסוימים פוסקים גם כמו דעות שאין הלכה כמותם.

והנה גם בספר החדש מצאנו דוגמא נפלאה לזה: ישנה דעה יחידאה של הגאון ר' אבלי פוסוויליר מווילנא ז"ל (הובא בחיי אדם כלל כ"ד אות י), שהטועה בליל ראש השנה בתפלה ולא אמר המלך הקדוש אין צריך לחזור, כדין טעה ולא אמר יעלה ויבוא בליל ר"ח דאינו חוזר לפי שאין מקדשין את החדש בלילה. ואמנם בעיקר הדין חלקו עליו כמעט כל האחרונים, אך מרן שליט"א (בחאו"ח סי' צ"ה) משתמש בדעה יחידאה זו כדי לתת טעם מקורי לשאלה המפורסמת מדוע מנהג הספרדים לברך שהחיינו על השופר רק ביום הראשון ואילו בקידוש מברכים שהחיינו גם בלילה השני. הרבה קולמוסים נשברו על קושיא זו, וכאן בא מרן ונותן טעם חדש, דלעולם שני ימים דר"ה יומא אריכתא נינהו, אלא כיון שאין מקדשין את החודש בלילה, ובזמן הבית נהגו בליל שלשים לאלול (דהיינו ליל א' דר"ה דידן) קודש מספק שמא יבואו עדים למחר, וגם למחר בבוקר בקרבן תמיד של שחר אמרו שיר של חול כמבואר בר"ה (ל:). ובפירש"י שם (ובס' המועדים בהלכה סוף עמוד כ"ו הביא בשם המאירי בחידושו לביצה ד: שכ' בשם קצת מפרשים שהיו מתפללין בערבית ליל שלשים תפלת יו"ט וכן בשחרית וכן היו מקדשין על הכוס). לפיכך אע"פ שאנו מברכים שהחיינו בקידוש ליל א' דר"ה דלא לזלזולי ביה, מ"מ אינו בדין שתפטור ברכת שהחיינו הלזו קידוש ליל ב', שהרי מעולם לא נתקדש הלילה הזה בזמן שבית המקדש קיים לנהוג בו יו"ט גמור, וע"פ רוב היו מגיעים העדים אחרי תמיד של שחר. אבל שהחיינו דשופר פוטרת שפיר של יום ב', דמסתמא כבר באו עדים, ולכן א"צ לחזור ולברך ביום ב' דכיומא אריכתא דמו. ע"ש בהרחבה.

בספרו החדש של מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א - שו"ת "בית נאמן" ח"ג, בולט כלל מעניין שנראה שמרן שליט"א חידש אותו - כאשר הולכים באיזה ענין כמו פוסק מסוים, הולכים באותו ענין על פי שיטתו גם בפרטים שבמקומות אחרים אין הלכה כמותו, ולא אמרינן "פלגינן דיבוריה". דוגמא מובהקת לזה כבר העלה מרן שליט"א בהגהותיו לבן איש חי (שו"ר סוף פרשת וירא) שהמניח תפלין של ר"ת, מותר לו לענות דברים שבקדושה בין תפלין של יד לשל ראש, שהרי לר"ת גופיה יש לענות לכתחילה קדיש וקדושה בין תפלין של יד לתש"ר (כמבואר בב"י סי' כ"ה), וכל שכן לדידן שאין מברכים על תפלין דר"ת, ודטבא ליה עבדי ליה.

והנה בכרך זה מצאנו עוד שלש דוגמאות כיוצא בו. הראשונה: לגבי ברכה על תפלין של שימושא רבה העשויים כשיטת רש"י (או"ח סי' י"א), מצדד מרן שכיון שכל עיקר הנחת תפלין דשימושא רבה במנחה הוא רק ע"פ הקבלה, נמצא המניח תפלין דשימושא רבה במנחה מתכוין לדעת המקובלים, ולכן לא יברך כמנהגם (ואמנם שוב מצא שדעת המקובלים הקדמונים כן לברך ולכן הסיק לברך).

והנה דוגמא הפוכה בדיוק שהולכים לפי הפשט עד הסוף. בחאו"ח סי' פ"ז מסיק שבמנחה של תענית מניחים תפלין של רש"י ולא של ר"ת, אפילו שהאר"י (בהתחלה) היה מניח במנחה של ר"ת, כי הסיבה שמניחים במנחה של תענית אינה בגלל כתבי האר"י (שהיה מניח בכל יום במנחה), אלא לפי דברי מרן הב"י (סי' מ"ו) כדי להשלים מאה ברכות בתענית, ועל ר"ת הרי לא מברכים.

דוגמא נוספת: לגבי הטועה בתפלתו באופן שצריך לחזור אם יכול לעלות חזן בחזרה (או"ח סי' כ"א), כתב שכל מה שאנו מצריכים את הטועה לחזור אחרי תפלה בצבור, הוא לפי הסברא שנחשב כאילו לא התפלל כלל, אם כן נחשב כאילו לא התפלל לחש כלל, ובזה יש קפידא לא להעלות חזן לחזרה כשלא התפלל לחש.

אגב, מצינו שמרן משתמש בכלל זה גם בצורה הפוכה, שאם הולכים לפי פוסק לקולא יש ללכת אחריו עד

6. **שאלה** - המנע מהטחת ביקורת ישירה, אלא פנה בדרך שאלה, כגון "איך אתה מסביר את התנהגותך..."

7. **עקיפין** - אם יש אפשרות, עדיף שתדבר על חומרת הדבר עם אדם אחר שנמצא בסמוך לזה שאתה מבקש להוכיח, והוא כבר ישמע ויבין.

8. **לשון רבים** - נסח את הביקורת בלשון רבים וכלול גם את עצמך במלות הביקורת. למשל: "עשינו טעות" או "אני מציע שבעתיד ננהג אחרת".

9. **חיובי** - העדף תמיד משפטים חיוביים על פני שליליים. לדוגמא: "נא לבקש רשות", במקום "נא לא להשתמש".

10. **יהס** - שמור על יחס מכובד כלפי האדם שאתה מבקר. שים לב ששפת גופך לא תשדר עוינות כלפיו, ושנימת הדברים לא תהיה מזלזלת.

1. **נקודות טובות** - לפני העברת הביקורת, הקדש זמן להתבוננות בנקודות הטובות שבאדם שאתה מבקר.

2. **הבנה** - לפני העברת הביקורת, גלה הבנה, ונסה לסנגר שאולי הדבר נבע מאי ידיעה של חומרת הענין, ואחר כך תוכיח, כאשר גם בתוכחה עצמה תביע גילויי הבנה.

3. **מה ששנאוי עליך** - לפני העברת הביקורת, נסה להפוך תפקידים ולחשוב באיזו צורה היית רוצה אתה שיוכיחו אותך על אותו דבר! (הרה"ג ר' יוסף כהן שליט"א).

4. **מכתב** - יש להעדיף להוכיח בכתב, על ידי מכתב וכדומה. תוכחה בכתב, יוצרת אפקט משמעותי יותר, וגם המוכח חש פחות מאוים, ואינו מחפש מיד מה לענות ואיך להצטדק.

5. **סנדוויץ'** - פתח תמיד במחמאה כנה או במה כן נעשה נכון, ואחר התוכחה סיים שוב במחמאה.

הוא - היה אומר + ביאור אמדות והנהגות חז"ל על ידי הכרת אישיותם ואורח חייהם

הלל הזקן - ענוותן וסבלן

על מעשיו ודבריו של הלל הזקן, חופפת רוח של נעימות וסבלנות, אהבת השלום ובריחה ממדון. בספרו "קובץ מאמרים" ח"א (עמ' נ"ז) מביא מרן שליט"א מספר דוגמאות לענוותנותו של הלל הזקן: הוא הלל שאמר (אבות פ"א מי"ד): "וכשאני לעצמי מה אני". הוא שאמר "השפלתי היא הגבהתי, הגבהתי היא השפלתי" (שמות רבה פרשה מ"ה). הוא שעמד בנסיון לצאת שלש פעמים מתוך בית המרחץ בערב שבת, ולשבת בסבלנות לשמוע את שאלותיו של אותו קנטרן, והראשונה שבהן "מפני מה ראשיהם של בבליים סגללות" המכוונת בעקיצה חדה כלפי הלל עצמו שעלה מבבל, והתשובה האופיינית של הלל: "שאלה גדולה שאלת, מפני שאין להם חיות (מיילדות) פקחות" כמוך אדוני, ה"ישראלי" הפקח, שנזדמנו לך מיילדות פקחות ליישר את ראשך שלא יהיה סגלגל... והאחרונה שבהן: "אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל?", כלומר לדידי אתה הלל, אדם פשוט, אך ההמון התמים קורא לך נשיא ישראל... והתשובה האחרונה של הלל: "הוי זהיר ברוחך! כדאי הוא הלל שתאבד על ידו ארבע מאות זוז וארבע מאות זוז, והלל לא יקפיד" (שבת דף ל"א ע"א). כלומר הסבלנות הפכה אצלי לטבע שני, וחבל על זמנך...

ואת מדה זו הוריש לבניו ותלמידיו אחריו, ובזכות אותה ענוה, זכו שנקבעה הלכה לדורות כבית הלל, כדברי הגמרא בעירובין (דף י"ג ע"ב): "שלוש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל - הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלקים חיים הן, והלכה כבית הלל. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלקים חיים, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן? מפני שנוחין ועלובין היו ושונים דבריהם ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהם". וממי למדו בית הלל מדה זו? מפי "אבי הבית" למדוה - הלל הזקן בכבודו ובעצמו.

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מֵרַן רַה"י הַגָּאוֹן רַבִּי מַאִיר מַאֲזוּז שְׁלִיט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ד שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: האם ישנו פגם בכך שהקבלן שבונה את בית הכנסת וכן הפועלים יהיו ערבים? ומה יהיה הדין אם מחירם זול יותר?

תשובה: הקבלן צריך להיות יהודי דוקא. וגם הפועלים, אם ההפרש פחות מ-50% יש להעדיף יהודים.

שאלה: בית הכנסת שלנו שוכן בתוך מקלט בגדרה. בשל מצב החירום קיבלנו הוראה לדאוג שהמקלט (ביהכנ"ס) יהיה פתוח 24 שעות ביממה על מנת לאפשר למקלט לקלוט אנשים בכל שעה. אבקש מכבוד הרב מספר הנחיות שיאפשרו לנו במצב כזה לשמור על קדושת המקום וכבודו?

תשובה: ספרי התורה יהיו נעולים בארון. ספרי הקודש יהיו מסודרים בספרייה או על השלחנות. וכבוד בית הכנסת - בפקוח נפש הכל מותר. רק יש לתלות שלט גדול: "נא לשמור על כבוד בית הכנסת".

שאלה: מאיזה קטע ועד איזה קטע הסגולה של "פיטום הקטורת"?

תשובה: העיקר לכתוב י"א סממנים בלבד, ומי שירצה לכתוב "אתה הוא" עד "לא תקטירו ממנו אשה לה", יש להזהר שלא ילך הדף לאיבוד כמ"ש בשערי תשובה (סימן א') גבי שויתי ע"ש, ויעשה לו מסגרת יפה או ידביקנו בסידור וכיוצא.

שאלה: האם יש ענין לקרוא 'חק לישראל' דוקא אחר התפלה?

תשובה: אפשר גם לפני התפלה, ובלבד שיהא בטלית ותפלין.

שאלה: מה דעת כת"ר על קריאת 'יהי רצון' של ראש חודש בפתיחת ההיכל?

תשובה: עדיף לומר "ברוך שמייה" בראש חודש ולא יהי רצון. עיין בשו"ת יביע אומר ח"ה סימן ח' (אות ד') שכן מנהג הרב שליט"א לאומרו בר"ח במקום היה"ר שיש עליו עורדין. ע"ש. ומכל מקום בימים טובים המנהג לומר שניהם. ואני נוהג לומר ביו"ט מתחילה יהא רצון, ואח"כ רבוננו של עולם מלא כל משאלות לבנו לטובה וכו' שתיקן האר"י ז"ל, ואח"כ בריך שמייה, משום מעלין בקדש ואין מורדין (ברכות כח.).

פסוק בזמנו - פסוק מהפרשה הדומה על הזמן בו נקראת הפרשה

כעבור 162 שנים לאחר פטירתו של הגאון רבי שאול הכהן זצ"ל (ראש רבני ג'רבא), ביום ששי ט"ו בטבת התש"ע, ערב שבת קודש פרשת ויחי, הועלו עצמותיו הקדושות, וזכתה ארץ ישראל וזכה רבי שאול להיקבר על אדמתה הקדושה במושב איתן. רק בשיאו של מעמד העלאת עצמותיו, שמו לב המשתתפים כי הם נמצאים בערב שבת פרשת ויחי, שבה מצווה יעקב את בניו ויוסף את אחיו לבל ישכחם במצרים "והעליתם את עצמותי מזה", וכי בפרשה נזכרו המלים הכל-כך מתאימות "ותשב באיתן קשתו" - ו' תשב - ביום ו' תשב במושב "איתן" קשתו. הדבר כמובן עורר התרגשות עצומה.

נר ה' נשמת אדם

לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל
לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רחל בת מו"ל ע"ה
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com